Democratic
Progress
Institute

Filipinler'de Çatışma Çözümü ve Temel Yasa Tartışmaları

Sevtap Yokuş

Demokratik Gelişim Enstitüsü (Democratic Progress Institute - DPI)
11 Guilford Street
Londra WC1N 1DH
Birleşik Krallık
tarafından yayınlanmıştır.
www.democraticprogress.org
info@democraticprogress.org
+44 (0)203 206 9939

Türkçe Baskı, 2016

© DPI – Demokratik Gelişim Enstitüsü, 2016

DPI – Demokratik Gelişim Enstitüsü İngiltere ve Galler'de kayıtlı bir vakıftır.
Vakıf Kayıt No. 1037236. Kayıtlı Şirket No. 2922108.

Bu yayının telif hakları saklıdır, eğitim amacıyla telif ödenmeksizin ya da önceden izin alınmaksızın çoğaltılabilir ancak yeniden satılamaz. Bu durumun dışındaki her tür kopyalama için yayıncılardan yazılı izin alınması gerekmektedir. Bu durumda yayıncılara bir ücret ödenmesi gerekebilir.

Filipinler'de Çatışma Çözümü Ve Temel Yasa Tartışmaları*

Sevtap Yokuş*

Londra Merkezli Demokratik Gelişim Enstitüsü (DPI) tarafından Haziran 2015'te, akademisyen, siyasetçi, araştırmacı-yazar gazetecilerden oluşan bir grubun katılımıyla yapılan Filipinler karşılaştırmalı çalışma gezisi; çatışma çözümünde, önemli bir deneyimi tanıma ve tartışma olanağı yarattı. Çatışma Çözümünde, farklı ülke deneyimi kapsamında, Kuzey İrlanda, İskoçya, Galler, Güney Afrika incelemelerinden sonra, Filipinler üzerinden karşılaştırmalı çalışma, önemli dersler içermekteydi. DPI tarafından gerçekleştirilen bu çalışmaların tümünde, farklı coğrafyalarda, hem benzer koşulların hem de benzemeyen yanların saptanabilmesi olanağı yaratıldı. Çalışmalardan beklenen başlıca sonuç; çatışma çözümünde dersler niteliğinde ilkeleri ve kaçınılması gereken ortak hataların neler olduğunu belirlemektir. Bu bağlamda, her bir örnek son derece öğretici niteliktedir.

Filipinler'de çatışma çözümü süreci, Türkiye'nin bu süreçte büyükelçilik düzeyinde, "gözlemci-arabulucu" işleviyle bulunuyor olması bakımından da izlenmesi gereken önemli bir deneyim.

* Bu Makale, Türkiye'de Güncel Hukuk Dergisi'nin Aralık 2015-Ocak 2016 sayılarında da yayınlanmıştır.

* İstanbul Kemerburgaz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi olan Prof. Dr. Sevtap Yokuş aynı zamanda Demokratik Gelişim Enstitüsü (DPI) Uzmanlar Konseyi Üyesidir .

Tarihsel Arka Plan[1]

Filipinlerin ikinci büyük adası Mindanao 16. yüzyılın sonlarında İspanyollar tarafından sömürgeleştirilmiş. İspanyollar, Müslüman Mindanaoluları, Güney Afrika'daki Müslüman halk gibi "Morolar" olarak adlandırmışlar. 1898 yılındaki İspanyol-Amerikan Savaşı sonrasında ABD, barış anlaşması sırasında Filipinleri, yirmi milyon dolar karşılığında devralmış. Müslüman Morolar, İspanyollara direndikleri gibi ABD'ye de direnmeye devam etmişler. Yıllarca, ABD ordusu tarafından yönetilen güçler, Moroların isyanlarını bastırmak için kullanılmış. 1920'den sonra, Amerikalılar, Kuzey Filipinler'deki Hıristiyan kesimden devşirilen yöneticiler üzerinden Moroları Kuzey Filipinlerle entegre etmeye çalışmışlar. İkinci Dünya Savaşı sırasında ABD ile Japon kuvvetleri arasındaki çatışmalarda, Japon İşgaline uğrayan Filipinler, 1945 yılından sonra bağımsızlığına kavuşmuştur. Ancak, Bağımsız Filipinler, Filipinler'in güneyindeki Müslüman çoğunluğa sahip Mindanao'nun sömürgeleştirilmesini sürdürmüştür. Müslümanların çoğunlukta olduğu Mindanao ve Sulu Bölgesini kapsayan Moro Bölgesi, ülke nüfusunun %5'ini oluşturan Müslümanların yaşadığı yoksul alanı oluşturmuştur.

1 Thomas Benedikter, **Modern Özerklik Sistemleri Dünya Özerklik Örnekleri,** Nika Yayınevi, Ankara 2014, s.288-290; Salah Jubair, **Bangsamoro A Nation Under Endless Tyranny,** Fourth Edition, Malaysia 2014; Graeme Mac Donald, **Güney Filipinler'de Barış İhtimali ve Karşılaşılan Engeller,** Democratic Progress Institute, London Aralık 2013.

Filipinler merkezi hükümeti, bir yandan Mindanao ve Sulu Bölgesi'ndeki zengin yer altı kaynakları ve verimli toprakları geliştirmeye çalışırken, bir yandan da Kuzeydeki topraksız köylüleri ve eski Komünist direniş savaşçılarını Mindanao Bölgesine yerleştirme politikasını izlemiş. Özellikle Marcos başkanlığı döneminde, söz konusu bölgede Müslüman nüfusun azaltılması ve nüfus geçişlerini de içeren ve ABD'nin resmi politikaları ile desteklenen bir iç kolonizasyon gerçekleşmiş. Bu dönemde, Mindanao'nun, militarizmin tüm takım adalar içinde en baskın bölge olmasına neden olan şiddet pratiği yaşanmış. Filipin Ordusu bu dönemde, Müslümanlarla savaşan paramiliter milislerle çok yakın çalışmış.

1968 yılında kurulan Moro Ulusal Kurtuluş Cephesi, Mindanao'da ayrı ve bağımsız Moro devletini (Bangsa Moro) kurmayı hedeflemiş. Filipin Ordusu ile Müslüman gerillalar arasındaki çatışmalar sırasında yüzlerce köy yok edilmiş, çatışmaların başlamasından bu yana yüz yirmi bin insan ölmüş ve binlerce insan göç etmek zorunda kalmış. 1976 yılında yapılan barış anlaşması (Trablus-Libya) ve özerk bölge oluşturulması öngörüsü kağıt üzerinde kalmış. Bu tarihten itibaren bir çözüm sürecine girilmiştir.

Moro Ulusal Kurtuluş Cephesi içinde 1977'de meydana gelen parçalanma sonunda Moro İslami Kurtuluş Cephesi (MİKC) adıyla yeni bir silahlı örgüt kurulmuştur. MİKC, Müslümanlığı, ortak bir ulus anlayışına dayalı olarak değil, İslami içeriğine referansla tanımlayan bir örgüt olmuştur. Bu gelişmelerle birlikte

ve barış anlaşmasını izleyen yıllarda, yani 1970'lerin sonundan 1980'lerin ortalarına kadar, Filipinlerin güneyindeki çatışmalar hafiflemiştir. 1987 Filipinler Anayasası'na uygun olarak kabul edilen 1989 tarihli bir yasayla Müslüman Mindanao'da otonom bir bölge kurulması öngörülmüştür. 1990'da da Müslüman Mindanao Otonom Bölgesi resmen ilan edilmiş ve Cotobato şehri bu bölgenin başkenti olmuştur. Bu tarihten itibaren de yetki devirlerine ilişkin anlaşmazlıklar süregelmiş ve çatışmalar zaman zaman şiddetlenmiştir. Bu nedenle bugüne kadar izlenen süreç, başlı başına çözüme dönük tarihsel ve siyasal ve hukuksal boyutları oluşturmuştur.

Çözüm Sürecinin Seyri

Moro İslami Kurtuluş Cephesi (MİKC)'nin liderlerinden Hacı Murat, çözüm sürecinin seyrini anlatan konuşması şu şekilde özetlenebilir[2]:

İslami İşbirliği Teşkilatı, Moro'yu bağımsızlık yerine özerklik talebi konusunda ikna etmiş. 1976 Barış Anlaşmasının nasıl uygulanacağı konusunda bir anlaşma olmamış. Filipinler Hükümeti, anlaşmayı kendi bildiği gibi uygulamış ve düşmanlık devam etmiş. Ancak bu arada Moro'da farklı fraksiyonlar ortaya çıkmış ve ciddi bölünmeler olmuş.

1986 yılında, Filipinler Hükümeti (Marcos) devrilince, ardından gelen Başkan Aquino Hükümeti Moro İslami Kurtuluş Cephesi (MİKC) ile görüşmelere başlamış. Anne Aquino döneminde bir anlaşma ortaya çıkmamış. Başkan Ramos iktidarı da müzakereleri devam ettirmiş. 1996 yılında Barış Anlaşması imzalanmış. Bu anlaşma, aslında Trablus Anlaşması'nın uygulamaya konulması anlamındaymış, ancak bu anlaşma da başarılı olamamış. 1997'de, MİKC bir başka müzakere için Filipinler Hükümeti tarafından davet edilmiş. 2000 yılında Filipinler'de başka bir hükümet kurulmuş, fakat düşmanlıklar devam etmiş. Devlet, MİKC'ye karşı topyekün bir savaş başlatmış.

2 Moro İslami Kurtuluş cephesi (MİKC) liderlerinden Hacı Murat ile görüşme, **Democratic Progress Institute (DPI), "Çatışma Çözümünde Filipinler Tecrübesi" Karşılaştırmalı Çalışma Ziyareti,** Cotobato 25 Haziran 2015.

Müzakere, 2001 yılında yeniden başlamış. Üçüncü taraf ihtiyacı dile getirilmiş ve Filipinler Hükümeti, Malezya'yı da "kolaylaştırıcı" olarak davet etmiş.

2012'de oluşturulan Temel Yasa, Anayasa Mahkemesi tarafından "Ata Toprakları" ibaresi nedeniyle iptal edilmiş. Bununla birlikte, Filipinler Hükümeti, 2008'den bu yana MİKC ile müzakereleri sürdürmüş. Bu aşamalarda üçüncü taraf ihtiyacı öne çıkmış. Çünkü, Filipinler Hükümeti, anlaşmaları imzalıyor ama uygulamasını bir şekilde engelliyormuş. Bunun için garantör ihtiyacı doğmuş ve bu ihtiyaçtan doğan başta Malezya'nın olduğu "kolaylaştırıcılar"a Birleşik Krallık, Japonya, Suudi Arabistan ve Türkiye temsilcileriyle "Temas Grubu" da eklenmiş. Üçüncü tarafların, müzakerelerde izleme gerçekleştirecekleri ve süreci ileri taşıyacakları öngörülmüş. Temas Grubu, devlet ile sivil toplum örgütlerini bir araya getiren ilk oluşum olmuş. Devlet ile devlet dışı örgütlerin birbirlerini tamamladıkları görülmüş. Bununla birlikte, ateşkesin devamı için, "Düşmanlıkların Önlenmesi Komitesi" oluşturulmuş. Malezya, Endonezya, Libya ve Avrupa Birliği ise "Uluslararası İzleme Heyeti"ni oluşturmuş. Bu yapılarla birlikte, sahada rehabilitasyon ve kalkınma çalışmaları başlatılmış. Bangsamoro Kalkınma Ajansı kurulmuş. Bu sayede, ateşkesin sahadaki avantajları gösterilerek, insanların barış sürecini desteklemeleri sağlanmış.

Müzakerelerin sonuçları, şu aşamada mevcut Aquino Hükümeti ile tartışılmakta. Tokyo'da 2010'daki liderlerin ilk buluşması, müzakereleri hızlandırmış. Çünkü, daha önce taraflararası

güvensizlik nedeniyle fazla yol katedilemiyormuş. 2010'da ilk kez güven oluşmuş. Sonuçta, " Bangsamoro Çerçeve (Temel) Anlaşması" ortaya çıkmış. Büyük ölçüde yol haritası oluşmuş. Bu anlaşma 2012 yılında imzalanmış. Bu aşamada müzakereler tamamlanarak, uygulama aşamasına geçilmiş. Anlaşmanın uygulamaya geçirilmesi için tarafların yükümlülüklerini yerine getirmesi gerekiyor. Bangsamoro Çerçeve Anlaşması'nın uygulamaya geçirilebilmesi hedefiyle, "Bangsamoro Temel Yasası hazırlanmış. Temel Yasa, bir tür Çerçeve Anlaşmanın yasaya dönüşmüş halini oluşturuyor. Ancak Temel Yasa, bir takım zorluklarla karşı karşıyadır. Hacı Murat'a göre; "hazırlanmış olan yasa taslağının yasalaşması, Filipinler Hükümeti'nin yükümlülüğündedir ve Hükümetin bu yükümlülüğünü yerine getirmesi için MİKC olarak destek olunması gerekir, bununla birlikte, Bangsamoro Temel Yasası'nın oluşum aşamasında MİKC üzerine düşeni yaptığını göstermiştir". Bu arada, sembolik silah bırakma gerçekleşmiş. MİKC'den 145 asker terhis edilmiş. Sembolik Silah Bırakma Komisyonunun başında Türkiye Temsilcisi Büyükelçi Haydar Berk bulunuyor.

Sürecin Toplumsallaştırılması

Filipinler bakımından halk, sürecin ilerlemesine katkıda bulunmamış. Bazı şiddet olayları nedeniyle insanlar tepki duymuşlar. Filipinler'de Müslüman nüfus oldukça sınırlı. Çatışma nüfusun büyük kısmından çok uzak kalmış. Bu nedenle de sürecin toplumsallaştırılması zor olmuş[3].

Çözümde temel zorluklardan birinin de yatay çatışmalar olduğu belirtilmektedir. Kabilelerin, silahlı grupların çatışmaları, silahların çokluğu, kan davaları gibi konular sorunu çetrefil hale getirmektedir. Bununla birlikte, çözüm sürecine girilmesiyle en önemli değişiklik, güvenlik alanında gerçekleşmiş gözükmektedir. Filipinler Başkanının emriyle, polis örgütünü de kapsayan İç Güvenlik Planı oluşturulmuş. Askeri güçlere göre; militarist görüşten, halk odaklı çözüme dönük bir paradigma değişikliği yaşanmaktadır. Bunun için askeri güçler, en küçük gruplara da ulaşmaya çalıştıklarını ve çatışma çözümünü baltalayacak tüm grupları engelleme çabası içine girdiklerini açıklamaktadırlar[4].

3 "Çatışma Çözümünde Uluslararası Temas Grubunun (International Contact Group-ICG) Rolü" konulu toplantı, **Democratic Progress Institute (DPI), "Çatışma Çözümünde Filipinler Tecrübesi" Karşılaştırmalı Çalışma Ziyareti,** Manila 22 Haziran 2015.

4 Filipinler Silahlı Kuvvetlerinden General Edmundo R. Pangilinan'ın katılımıyla Filipinler Silahlı Kuvvetleri 6. Piyade Birliğinde yapılan yuvarlak masa toplantısı, **Democratic Progress Institute (DPI), "Çatışma Çözümünde Filipinler Tecrübesi" Karşılaştırmalı Çalışma Ziyareti,** Cotobato 24 Haziran 2015.

Filipinler çatışma çözümü sürecinde, "silahsızlandırma" yerine "normalleşme" kavramı kullanılmaktadır. 2012-2014 yılları arasında normalleşmeye ilişkin bir takım belirlemelerde bulunulmuş. Bu konuda, Ortak Normalleşme Komitesi önemli. Normalleşmenin 2016 yılı itibariyle tamamlanması bekleniyor. Ancak bunun gerçekçi olmadığı da vurgulanmaktadır. Normalleşme "çıkış süreci"yle tamamlanacağı öngörülmektedir. Bu aşamada, MİKC silahsızlandırmayı gerçekleştirecek ve ilgili mevzuat tamamlanacaktır. Geçiş dönemi adaleti, en sorunlu alanlardan birini oluşturuyor. Geçiş Dönemi Adaleti Komisyonu kurulmaya çalışılıyor. Ardından geçiş Dönemi Adaleti Komisyonu'nun bir rapor hazırlaması bekleniyor. Ancak bu rapor, konuyla ilgili sadece bir başlangıç olacaktır[5].

Çatışma çözümü sürecinde; hazırlanmış olan Bangsamoro Temel Yasasının akibeti son derece belirleyici olacaktır. Temel Yasa, Filipinler Kongresinde kabul edilirse, Başkanın onayından sonra referanduma sunulacaktır.

5 "Çatışma Çözümünde Uluslararası Temas Grubunun (International Contact Group-ICG) Rolü" konulu toplantı, **Democratic Progress Institute (DPI), "Çatışma Çözümünde Filipinler Tecrübesi" Karşılaştırmalı Çalışma Ziyareti,** Manila 22 Haziran 2015.

Bangsamoro Geçiş Otoritesi uygulamaya geçiş sürecini tamamlayacaktır. Teorik olarak süreç 2016'da tamamlanacak ve Bangsamoro Bölgesinde seçim gerçekleşecektir. Temel Yasa ile ilgili güç aşamalar; Kongreden yasanın geçememesi, referandum sonucunun olumsuz olması, Anayasa Mahkemesi'nin Temel Yasayı Anayasaya aykırı bulması olarak sıralanabilir[6].

Bangsamoro Temel Yasası hazırlanırken Mindanao Bölgesi'nden sivil toplum örgütleri de Filipinler Başkenti Manila'da halka açık toplantılarla destek arayışına girmişler. Çeşitli lobilerle görüşmeler yapmışlar. Kongre ile bağlantı kurarak yasaya destek verecek temsilcilere ulaşmışlar ve Parlamento'da alt kademedekilerle görüşmüşler. Yasaya ilişkin çalışmalarda bir tür gözlemcilik yapmışlar ve Temel Yasa lehine gösteriler düzenlemişler[7].

16 Haziran 2015'te sembolik düzeyde silah bırakma gerçekleşmiş. Bangsamoro Temel Yasası, Kongrede kabul edildikten ve referandumda olumlu oylanmasından sonra, silahların %30'unun bırakılacağı, üçüncü aşamada Bangsamoro polisi operasyonelleştirildiğinde silahların %35'inin bırakılacağı, tarafların bütün aşamaları gerçekleştirmesinden sonra ve yapılacak bitirme anlaşmasından sonra da geri kalan %35 silahların da bırakılacağı öngörülmektedir.

6 Mohagher İkbal başkanlığındaki Bangsamoro Geçiş Komisyonu toplantısı, **Democratic Progress Institute (DPI), "Çatışma Çözümünde Filipinler Tecrübesi" Karşılaştırmalı Çalışma Ziyareti,** Cotobato 25 Haziran 2015.
7 Sivil Toplum Aktörleriyle yuvarlak masa toplantısı, **Democratic Progress Institute (DPI), "Çatışma Çözümünde Filipinler Tecrübesi" Karşılaştırmalı Çalışma Ziyareti,** Cotobato 24 Haziran 2015.

Çözüm süreci hangi aşamada kesintiye uğrarsa o noktadaki oranda silahlar kalacaktır. Bangsamoro Geçiş Komisyonu Başkanına göre; "her şey tamamlanıp bittiği halde, sonradan Temel Yasa iptal edilirse, şimdiden ne olacağını belirlemek güçtür. Ancak o durumda, özerklik mücadelesinde halkın mücadelesi, MİKC'nin yerini alacaktır"[8]. Moro İslami Kurtuluş Cephesi Temsilcisinin açıklamalarına göre ise; Moro İslami Kurtuluş Cephesi'ndeki savaşçıların entegrasyonu oldukça önemlidir. Kendi güvenliklerinin yine kendilerinden oluşmasını istemektedirler[9].

Bangsamoro Temel Yasası'nın 2015 Eylül ayının sonunda onaylanması bekleniyor. Onaylanırsa 2016 Ocak ayında plebisit yapılacak. 2016 Haziran ayının sonunda sürecin tamamlanması bekleniyor. Temel Yasanın onaylanmaması durumunda Filipinler genel seçimleri ertelenebilir. Filipinler Başkanlığının talimatıyla kurulan ve barış görüşmelerini yürütmekle görevli Hükümeti temsil eden Başkanlık Barış Müsteşarlığı'na göre; Meclisten çıkan yasanın Bangsamoro Temel Anlaşmasına uyup uymadığı önemli bir noktadır. Temel Yasanın Anayasaya aykırılığı da tartışılmaktadır. Örneğin; Bangsamoro Bölgesi'nde yargılama yapacak olan mahkemelerde belli koşullarda şeriat hükümlerinin uygulanacağı öngörülmekle birlikte, bu hükümlerin Anayasaya aykırı olmaması gerekmektedir.

8 Mohagher İkbal başkanlığındaki Bangsamoro Geçiş Komisyonu toplantısı, **Democratic Progress Institute (DPI), "Çatışma Çözümünde Filipinler Tecrübesi" Karşılaştırmalı Çalışma Ziyareti,** Cotobato 25 Haziran 2015.
9 Moro İslami Kurtuluş Cephesi Askeri Temsilcisi ile görüşme, **Democratic Progress Institute (DPI), "Çatışma Çözümünde Filipinler Tecrübesi" Karşılaştırmalı Çalışma Ziyareti,** Cotobato 25 Haziran 2015.

Ayrıca merkezde Yargıtay'ın görevi sürecektir. Anayasa sekülerdir ancak din ve inanç özgürlüğü üzerinden farklı uygulanması olanağı vardır. Başkanın Temel Yasaya ilişkin ilkeleri; anayasal sınırlar içinde kalmak, kapsayıcılık, geçmişin deneyimleri ve ancak yapılabileceklerin taahüdü olarak sıralanmaktadır. Temel Yasanın Kongreden geçmesi, Temsilciler Meclisinde Başkana yakın bir çoğunluk sayesinde olanaklı olsa da Senato bakımından zor gözükmektedir[10].

10 Filipinler Hükümeti Devlet Başkanlığı Barış Süreci danışmanları Ofisi yetkilileri ile yuvarlak masa toplantısı, **Democratic Progress Institute (DPI), "Çatışma Çözümünde Filipinler Tecrübesi" Karşılaştırmalı Çalışma Ziyareti,** Manila 22 Haziran 2015.

Çözümde Üçüncü Tarafların Rolü[11]

Uluslararası Temas Grubu, İnsani Diyalog Merkezi, uluslararası birimler olarak taraflar arasında mekik diplomasisi yoluyla destek sağlamaya çalışmaktadır.

Uluslararası Temas Grubu, çalışmalarına 2009 yılında başlamış. Bu grup, güven sağlayıcı önlem olarak düşünülmüş. Uluslararası Temas Grubu, devlet ve devlet dışı kuruluşlardan oluşmaktadır. Malezya'dan "Muhemmediya" adlı kuruluş ve "Uzlaşı Kaynakları" adlı sivil toplum örgütü de bu grubun içinde yerini almış. Türkiye'den temsilci bulunmaktadır. Türkiye'den temsilci bulunmasının amacı, Müslüman bir topluma sahip devletin bu gruba katılımını sağlama amaçlıdır. Bununla birlikte, bir çok ülkenin barış çalışanlarının bu gruba katımı sağlanmaya çalışılmaktadır.

Uluslararası Temas Grubu, iki tarafa da aynı ölçüde destek vermeye çalışıyor. Örneğin, bir tarafa bilgi veriliyorsa, diğer tarafa da aynı ölçülerde bilgi veriliyor. İki tarafla da gizli görüşmeler yapılıyor. Hangi bilginin, kamuya ne ölçüde açıklanacağına taraflar karar veriyor.

11 "Çatışma Çözümünde Uluslararası Temas Grubunun (International Contact Group-ICG) Rolü" konulu toplantı, **Democratic Progress Institute (DPI), "Çatışma Çözümünde Filipinler Tecrübesi" Karşılaştırmalı Çalışma Ziyareti,** Manila 22 Haziran 2015.

Uluslararası Temas Grubu, melez bir yapıya sahiptir. Bununla birlikte, müzakere şahsi işlemektedir. Grubun oluşumu da işleyişi de süreç içerisinde gelişmektedir. Temas Grubunun işlevini açıklamak, "Kolaylaştırıcılar" ile Temas Grubunun rollerinin farklılığı nedeniyle güçtür. Uluslararası Temas Grubu, örneğin, kolaylaştırıcı işleve sahip Malezya'dan farklı bir işleve sahiptir. Devlet düzeyinde her konunun masaya getirilmesi güçtür. Dolayısıyla, Temas Grubu, kolaylaştırıcı devletlerden çok daha detaylı anlaşmazlıkta çözüm gücü olabilme kabiliyetine sahiptir.

Uluslararası Temas Grubu temsilcilerinden Birleşik Krallık temsilcisine göre; Birleşik Krallık'ın Filipinler'deki varlığı, Japonya gibi "Kolaylaştırıcılar"a göre çok sınırlıydı. Birleşik Krallık, Kuzey İrlanda deneyimini olgunlaştırdıktan sonra barış sürecine destek vermek, kendi deneyimlerini paylaşmak istedi. Birleşik Krallık 2009 yılında MİKC'nin de isteği ile davet edilince Temas Grubu oluştu ve Birleşik Krallık temsilcisi Uluslararası Temas Grubu'nda yerini aldı. MİKC, ABD'nin de bu gruba dahil olmasını istedi ama Filipinler Hükümeti buna karşı çıktı. Avustralya'nın katılımını da MİKC istemedi.

"Kolaylaştırıcılar"dan Malezya, rolü konusundaki tartışmalara rağmen çağrıldı. Aslında Malezya zaten bu rolü oynuyordu. Filipinler Hükümeti pragmatik bir tercihte bulundu. Sonuçta, Malezya'nın iletişimini yararlı buldu. Malezya'nın ulusal çıkarlarının olduğu da kabul edilmekte, bununla birlikte, Filipin Hükümeti üzerindeki etkisini azaltmanın bir yolu olarak "Kolaylaştırıcılar" arasında

yer alması düşünüldü. Böylece, Filipin Hükümeti, Malezya'nın tarafsız kalacağına güvendi. Aslında Malezya'ya bir tür sorumluluk yüklendi ve taraflı davranması, kolaylaştırıcı rolüyle engellenmiş oldu. Malezya kolaylaştırıcısı zaman içinde güvenirliğini arttırdı.

Uluslararası Temas Grubu, içerisinde yer alan temsilcilerin katkısıyla zamanla kaynaşmış yeni bir yapıya dönüşmüş ve beklenilenin üzerinde bir işlev kazanmış. İşleyiş bakımında karma bir mekanizmaya dönüşmüş. Bu şekliyle daha fazla yarar sağlar olmuş. Gruba katılan her bir taraf, barış sürecinin farklı bir yönünü tamamlamış. İşlevsel anlamda Temas Grubu, elden geldiğince sorunlara temkinli yaklaşmakta ve taraflara hazır reçeteler sunmamaktadır.

"Kolaylaştırıcılar"ın Temas Grubunun işlevinin ötesinde işlevleri bulunmaktadır. Örneğin, Moro silahlı örgütü, kültürel düzeyde de silahlarına çok bağlı ve silah bırakmada oldukça hassas bir yapıya sahiptir. Bu noktada Türkiye'nin önemli bir rolü olmuş, kültürel düzeyde etkileyerek resmi düzeyde sembolik silah bırakma gerçekleşebilmiş. Temas Grubu üzerinden sembolik silah teslimde, Türkiye temsilinin öne çıkarılmasında hedef, grubun başında bir Müslümanın bulunmasının yaratacağı psikolojik etki olarak açıklanabilir.

Uluslararası Temas Grubu temsilcilerine göre; Hükümet tarafı yönünden, özellikle "Kolaylaştırıcılar"la sürecin elden kayacağı endişesi, doğru değildir. Çünkü, "Kolaylaştırıcılar" ya da

Uluslararası temas Grubu türünden yapılar, karar gücüne sahip değildirler. Ancak tarafların istediği ölçülerde destek sağlarlar.

Üçüncü taraf olarak belirtilebilecek diğer bir yapı, Uluslararası İzleme Ekibi (International Monitoring Team-IMT)'dir. Bu ekibe, Malezya, Brunei, Japonya, Norveç ve Endonezya katkı sunmaktadır. Ekip, Mindanao Bölgesi'nde Cotobato şehrine yerleşmiş olmakla birlikte, farklı şehirlerde de faaliyet göstermektedir. Ekibin rolleri ve sorumlulukları: Düşmanlıkları gözlemek ve izlemek, ortak anlaşma ihlallerinin tespiti ve bildirimi, diğer izleme gruplarıyla işbirliği, çatışma çıktığında müdahale ve önleme çabası, çatışma sonrası çözüm üretme şeklinde sıralanabilir. Uluslararası İzleme Ekibi'nin çeşitli alt bileşenleri bulunmakta. Örneğin, Sivil Koruma Bileşeninin, sivilleri yönelik ihlalleri raporlamak, sivillerin güvenliğini izleme ve tarafların çatışmayla baş edebilmesi için destek görevleri var. Sosyo-ekonomik bileşen ise, Japonlar tarafından geliştirilmektedir. Bu bileşene, kalkınma planının programlanmasında işlev yüklenmiştir. Uluslararası Temas grubu ayrıca, Mindanao Bölgesi'ndeki, özerk bölgenin bir parçası olup olmayacaklarını belirleyecek çok sayıdaki farklı gruplarla görüşüp iletişim halinde olmaktadır[12].

12 Uluslararası İzleme Ekibi (International Monitoring Team-IMT) ile yuvarlak masa toplantısı, **Democratic Progress Institute (DPI), "Çatışma Çözümünde Filipinler Tecrübesi" Karşılaştırmalı Çalışma Ziyareti,** Cotobato 25 Haziran 2015.

Temel Yasa Hazırlığı[13]

Filipinler'de, Bangsamoro Temel Anlaşması, barış süreci açısından belirleyici olmuştur. Bu anlaşmadan sonraki aşamada müzakereler sürdürülmektedir.

Bangsamoro Temel Anlaşması, aynı zamanda Bangsamoro Geçiş Komisyonu'nun oluşturulmasını öngörmüştür. Bu doğrultuda belirlenmiş olan Komisyon, Filipin Hükümeti ve Bangsamoro temsilcilerinden oluşmaktadır. Bu Komisyon, Bangsamoro Temel Yasası'nın taslağını hazırlamıştır. Taslağın hazırlanması aşamasında da Başkanlık Ofisinde görüşülerek, gerekli değişiklikler istenmiş ve Komisyon bu değişikliklere uygun olarak Taslağı yenilemiştir. Taslağın son şekli, Filipinler Başkanı'na sunulmuştur. Başkanlık, Taslağı Kongre'ye sunmuştur.

Bangsamoro Geçiş Komisyonu, şu temeller üzerine oluşturulmuştur: 1. Temel Yasa Taslağının hazırlanması. 2. Temel Yasanın, Bangsamoro Temel Anlaşması çerçevesinde yapılması. 3. Hazırlanan Temel Yasanın, Filipinler Anayasası'na aykırı olmaması. 4. Anayasa için gerekli değişikliklerin önerilmesi.

13 Mohagher İkbal başkanlığındaki Bangsamoro Geçiş Komisyonu toplantısı, **Democratic Progress Institute (DPI), "Çatışma Çözümünde Filipinler Tecrübesi" Karşılaştırmalı Çalışma Ziyareti,** Cotobato 25 Haziran 2015.

Bangsamoro Geçiş Komisyonu, Siyasi Komite, Bütçe Komisyonu, Anayasa değişiklikleri Komitesi gibi çeşitli alt komitelere ve komisyonlara sahiptir. Başkan, iki başkan yardımcısı ve altı alt komite bulunmaktadır. Her bir komitenin başkanlarından oluşan koordinasyon komitesi mevcuttur. Komiteler kararlarını oy çokluğu ya da oybirliği ile vermektedir. Yasa hükümlerinin son şekli genel oturumlarda verilmiştir. Komisyonun sosyo-ekonomik programların koordinasyonu ve toplumun diğer kesimlerinin sürece dahil edilmesi yönünde görevleri de bulunmaktadır. Örneğin; sosyo-ekonomik konularda çalışan ofis, Japon Kalkınma Ajansı ile ilişkili çalışmaktadır.

Bangsamoro Geçiş Komisyonu üyeleri, hazırlanan Temel Yasayla ilgili yapılan değişikliklerden sonra, Kongreden daha fazla değişikliğe uğraması ve daha fazla özerkliği zayıflatıcı yönde kötüleşmesi yerine, yasanın hiç geçmemesini tercih ettiklerini vurgulamaktadırlar.

Bansamoro Temel Yasa Taslağı, daha hazırlık aşamasında, Hükümet tarafının etkisiyle bir takım değişikliklere uğratılmış: Yapılan bir değişiklik, madenlerin kullanılmasına ilişkindir: Değişiklik yoluyla, dört maden işletmesi dışındaki işletmeler üzerindeki Bangsamoro Özerk Bölgesinin gücünün zayıflatılması amaçlanmış. Aslında bu durum Bangsamoro Temel Anlaşmasına aykırı bir duruma neden olmaktadır. Temel Yasa Taslağının hazırlık aşamasında yapılan bir diğer değişiklik, yasanın içereceği bütün paradigmayı değiştirmeye yönelik olmuştur. Bu bağlamda, merkezi hükümet ve özerk

hükümetin eşitliğine ilişkin hüküm değiştirilmiştir. Buna göre; "toprak parçası" kavramı kullanılmayacak, egemenlik yetkisinin kullanımı Filipinler Hükümeti ile sınırlı kalacaktır. Ayrıca "Merkezi Hükümet", "Ulusal Hükümet" ibaresi ile değiştirilmiş. Böylece daha üniter bir yapı sağlanmış. Bangsamoro Anlaşmasında yer alan "Bangsamoro Bölgesi plebisit yoluyla genişletilebilir" hükmü de, Temel Yasada değişikliğe uğramıştır. Bu değişikliğe göre, genişlemeye ilişkin düzenlemenin uygulanması, büyük şehirlerle sınırlı tutulmuş, küçük belediyeler ve köyler dışta bırakılmıştır. Bu değişiklikle aynı zamanda plebisit sayısı da iki defayla sınırlanmıştır. Değiştirilen haliyle Bansamoro Temel Yasası, vergiler bakımından da önemli sınırlamalar getirmektedir. Mindanao Bölgesi vergi teşviki verdiği halde, vergilendirme yetkisi kısıtlanmaktadır. Ayrıca yerli bağışçılardan bağış alınamayacaktır. Temel Yasada yapılan bir diğer değişiklik insan haklarına ilişkindir. Yapılan değişiklikle, insan hakları alanındaki denetim merkeze bağlı hale getirilmiş.

Anayasaya uygun hale getirme amacıyla Temel Yasada yapılan bazı değişikliklerle, Yasadaki bazı hükümler neredeyse silinmiş. Örneğin; orijinal halinde, denetimle ilgili olarak, denetlenecek alanlar yerel düzeydeki gelirle denetleneceği belirlenmiş, değişiklikten sonra bu denetim alanının sadece iç denetimle sınırlanması öngörülmüştür. Bütün bu değişiklikler, Temel Yasadan beklenenin gerisinde bir sonuca neden olmuştur. Temel Yasa ile amaçlanan, gerçek bir özerklik yaratmaktır. Burada aslolan özerk bölgenin kendi kaynakları üzerinde yetkili olmasıdır. Ayrıca merkezi Hükümetle yatay düzeyde bir ilişki biçimi yaratmak hedeflenir.

Bangsamoro Temel Yasası'nı hazırlayanlara göre; Temel Yasa ile belirlenen özerk bölgeye uygulanacak olan hukuk sisteminde, bireylerin haklarının kabul edileceği ve korunacağı güvencelenmektedir. Temel Yasa ile hukuk alanında birden fazla sistem öngörülmektedir. Şeriata dayalı sistem, yerli sistem, Müslüman olmayanlara uygulanacak olan mevcut yargı sistemi ve bunlara ek olarak altarnatif anlaşmazlık sistemi. Bangsamoro Temel Yasasında açıkça Şeriat Hukukunun yalnızca Müslümanlara uygulanacağı belirlenmiş. Ceza Hukuku öz konusu olduğunda, Şeriat Hukuku ile uyumlu olarak insan haklarına ilişkin ilkeler de uygulanacaktır. Taraflardan biri Müslüman, diğer taraf değilse ya da ceza davalarında farklı dinlerden olan taraflar anlaşırlarsa sorun olmayacak, Filipinler yasaları uygulanacaktır. Altarnatif çözüm sistemi, mevcut hükümlerin elverdiği bir sistemdir. Hakemlik Konseyi yoluyla uyuşmazlıklar çözülebilecek. Bu Konsey içerisinde bütün tarafların temsili hedeflenmektedir. Şeriat Mahkemelerinin katibi, bu Konseyin yazmanlığını yapacak. Tarafların karşılıklı çıkarlarını gözeterek bir karara varılacaktır. Bu sistem, aynı zamanda geleneksel hukuk sisteminin de bir parçasını oluşturacaktır.

Temel Yasanın Anayasaya Aykırılığı Tartışması

Güçlü iktidarlar, çözüm ve barış süreçlerinde önemli olmakla birlikte, başkanlık sisteminde, yasal zemini harekete geçirme gereği, yasamada çoğunluk farklı bir partiden olduğunda, sorunlu bir duruma neden olmaktadır. Bu durumda, Anayasa ve yasal mevzuat açısından önemli problemler yaşanabilmektedir.

Filipinler'de Anayasayı değiştirmenin yollarından biri; anayasal konvansiyondur. Buna göre, Kongre'de her taraftan gelen delegeler taslak hazırlayabilirler. İkinci yol; Kongre'de iki kamaranın yani Senato ve Temsilciler Meclisinin kurucu meclis olarak Anayasa değişikliği yapabilmesidir. Üçüncü yol ise; halkın doğrudan (halk inisiyatifi) Anayasa değişiklikleri teklifi sunabilmesidir. Bangsamoro bakımından da gerekli Anayasa değişikliği önerisi de, ancak bu yollardan birinin kullanılması ile olanaklı olabilecektir.

Bangsamoro Temel Yasası için, Filipinler Anayasası'na aykırılık itirazları karşısında, Bangsamoro Geçiş Komisyonu Başkanı Mohagher İkbal'e göre; "Bangsamoro için "barış istiyorsanız savaşa hazırlanın" sloganı değil, "barış istiyorsanız barışa hazırlanın" sloganı geçerlidir. Bangsamoro Temel Yasası için Anayasaya aykırıdır itirazı, savaşı isteyenlerin faaliyetidir"[14].

14 Mohagher İkbal başkanlığındaki Bangsamoro Geçiş Komisyonu toplantısı, **Democratic Progress Institute (DPI), "Çatışma Çözümünde Filipinler Tecrübesi" Karşılaştırmalı Çalışma Ziyareti,** Cotobato 25 Haziran 2015.

Bangsamoro Temel yasası hazırlanırken, Temel Yasanın Anayasaya uygunluğu konusunda Anayasa Hukukçuları görüş bildirmişler. Anayasadaki "toplumsal adalet ilkesi" doğrultusunda, Yasanın Anayasaya uygun olduğu görüşünü bir deklerasyon la bildiren Anayasa Hukukçularından bazıları 1986 Anayasası'nı hazırlayanlardanmış. Yine Anayasaya uygunluk görüşü bildirenlerden bazıları daha önce Anayasa Mahkemesi üyeliği görevini yürütenlerdenmiş.

Özerklik Doğrultusunda Dönüşüm Çalışmaları[15]

Müslüman Mindanao Özerk Bölgesi Valiliği, barış sürecini desteklemektedir. Bölgede bir dönüşüm gerçekleşecek şekilde hazırlıklar yapılmaktadır. Tüm personel, rehber kitaplar yoluyla bilgilendirilmektedir. Çözüm ve dönüşüm sürecinin ne kadar önemli olduğunun tüm birimlerde anlatıldığı yetkililerce açıklanmaktadır. Bölge Valiliğinin yerelde herkese ulaşmaya çalıştığı ve barış yanlısı bir valilik olduğu anlatılmaya çalışılmış.

Filipinler Anayasası, yerel özerklikler kurulmasına izin vermektedir. Bununla birlikte, özerk bölge olarak çalışan tek birim, Müslüman Mindanao Özerk Bölgesi'dir. 1987 Filipinler Anayasası ile izin verilen bu birim, Bangsamoro Temel Yasası ile Bangsamoro Özerk Bölgesi'ne dönüştürülebilir. Mevcut çalışmalar da bunu hedeflemektedir. Müslüman Mindanao Özerk Bölgesi'ne, merkeze bağlı bir çok yetki devredilmemiş. Merkeze bağlı, yetkilerin esas olarak merkezde olduğu bürokratik birim olarak faaliyet yürütmektedir. Ancak, Bangsamoro Temel Yasası yürürlüğe girdiğinde merkezle yetki paylaşımı netleşecektir.

15 Müslüman Mindanao Otonom Bölgesi (Autonomous Region in Muslim Mindanao-ARMM) Valiliği ile yuvarlak masa toplantısı, **Democratic Progress Institute (DPI), "Çatışma Çözümünde Filipinler Tecrübesi" Karşılaştırmalı Çalışma Ziyareti,** Cotobato 26 Haziran 2015.

Dönüşüm çalışmaları kapsamında, Müslüman Mindanao Özerk Bölgesi Valiliği, eksikliği duyulan veri tabanlarını oluşturmaya çalışmış. Örneğin, Ulaştırma ve Eğitim Daireleri veri tabanlarını oluşturmuş. Bu konuda uluslararası standartlar tutturulmaya çalışılmış. Envanter çıkarılmaya çalışılmış. Tüm bu yükümlülükler, Bangsamoro Özerk Bölgesi'ne geçiş hazırlıkları olarak açıklanmaktadır.

Moro İslami Kurtuluş Cephesi (MİKC) ve Filipinler Hükümeti tarafından başlatılan bazı insiyatiflerden söz edilmektedir. Hem Hükümet, hem de MİKC, geçiş sürecinde bazı çalışma grupları (komiteler) oluşturmuş durumda. Müslüman Mindanao Özerk Bölgesi Valiliği'nde çalışan memurların, geçiş süreciyle birlikte, işten çıkarılmayacağına dair güvenceler ya da çıkarılmaları durumunda ne yapılacağı konularında bile önlem alınmaya çalışılmaktadır. Bu arada sahadaki siyasal birimlerden kimi görevlilerin de özerk bölge yönetimine geçeceği belirtilmektedir.

Geçiş sürecinin tamamlanmasıyla Müslüman Mindanao Özerk Bölgesi'nde hükümet biçimi değişecektir. Bu bölgede merkezden farklı olarak parlamenter rejim uygulanacaktır. Bangsamoro bakımından toplumsal çeşitliliğin varlığı bunun nedeni olarak açıklanmaktadır. Bununla birlikte, şu andaki özerk bölge doğrudan doğruya merkeze bağlı oluşturulduğu ve çalıştığı için siyasal partilerden uzaktır. Dönüşümden sonra, Bangsamoro Özerk Bölgesi'nin fazlaca siyasallaşması nedeniyle sıkıntılar doğabilir endişesi de görülmektedir.

Ulusal güçlerin kural olarak, kendi kaynaklarını Özerk Bölgelere devretme konusundaki isteksizlikleri gerçeği karşısında; Ulusal Parlamento ile Özerk Bölge arasında merkezi hükümetle ilişkiler açısından oluşturulacak kuruluşların, bir tür izleme komitesinin önemine dikkat çekilmektedir.

Sonuç

Dünya deneyimleri incelendiğinde çatışma çözümü süreçlerinde başarılı sonuçlara varmak için bir takım kurallar-dersler yaşamsal öneme sahiptir. Her çatışma, kendine özgü çözüm yöntemlerini gerektirmekle birlikte aynı hataları yapmamak adına bazı ortak teknikler uygulanmalıdır. Bu ortak teknikler şu şekilde sıralanabilir[16]:

1. Güçlü bir hükümete duyulan gereksinim. Güçlü hükümet momentini yakalamak.
2. Kamusal katılım. Anlaşmanın sağlanması için kamunun katılımı, desteği en iyi yol.
3. Gizlilik ve şeffaflık dönemlerini belirlemek.
4. Anlaşma sonrası, anlaşmanın kaybedeninin olmaması.
5. Hukukçuların rolü. Siyasi kararların hukuka uyarlanması.
6. Sürecin kendisinin bir noktadan diğer noktaya varmak için kullanılması, süreçle ilgili konsantre olabilmek.
7. Tarafların iç meseleler konusu. Filipinler'de 1960'da bir örgüt kuruluyor, görüşmelere ancak 1978'de geçilebiliyor.
8. Çatışan taraf bakımından bölünmüş liderlik çözümü zayıflatıyor.
9. Zamanın önemsenmesi ve belli zamanların köşe taşları olarak belirlenmesi.
10. Şartları, müzakereleri görmezden gelmemek, kaçırmamak.

16 Democratic Progress Institute (DPI) Direktörü Kerim Yıldız, **Democratic Progress Institute (DPI), "Çatışma Çözümünde Filipinler Tecrübesi" Karşılaştırmalı Çalışma Ziyareti,** katılımcılarla yuvarlak masa toplantısı, sunum, Manila 21 Haziran 2015.

11. Güvenin bir ön şart olarak belirlenmemesi.
12. İnşa sürecini gerçekleştirmek.
13. Çerçeve oluşturmamak. Çerçeveler sonraki aşamaları güçleştirir.
14. Basitleştirmek. Süreci sade ve anlaşılır hale getirmek.
15. Güven ilişkisi için önlemler almak. Bunun için ufak adımların atılması gerekli. Diyalog ya da müzakere sürecinde, süreci ileri taşımak önemli, bunun için de sabır gerekli.
16. Diplomasi hattı oluşturmak.
17. Her zaman çözüme odaklanmak. Müzakereye karşı tarafı alt etmek amacıyla değil, nasıl bir çözüm buluruz sorusuyla oturmak. Taviz vermemek üzere oturmamak.
18. Her zaman iki tarafta da şahinler ve baltalayanlar olabileceğinin unutmamak.
19. İktidar paylaşımı ve geçiş dönemi adaleti.
20. Tarafların anlaşma imzalamasından çok daha önemli olan ve aslolan anlaşmaların uygulamaya sokulmasıdır. Örneğin, İrlanda için sorunlar devam ediyor.
21. Üçünü tarafın katılımı önemli. Örneğin, Filipinler'de üçüncü tarafın katkısı büyük olmuş.
22. Çeşitli teorilerin uygulanması gereği. Örneğin, çeşitli ayakların varlığının gereği ya da bisiklet teorisi (sürekli pedal çevirme gereği) gibi teorilerin uygulanması.

DPI Yönetim Kurulu

Kerim Yildiz (Direktör)

Uluslararası insan hakları hukuku ve azınlık hakları alanında uzmandır. Uluslararası insan hakları mekanizmaları ve uluslararası insancıl hukuk üzerine çok sayıda yazılı yapıtı mevcuttur. Çalışmaları sebebiyle bir dizi ödüle layık görülen Yıldız, 1996 yılında İnsan Hakları İçin Avukatlar Komitesi tarafından insan hakları ve hukukun üstünlüğünü koruma alanında yaptığı çalışmalar sebebiyle verilen ödülün yanısıra, 2005 yılında Sigrid Rausing Vakfı tarafından Yerli toplumlar ve Azınlık Hakları alanında yaptığı çalışmalar için ödüllendirilmiş, 2011 yılında da Gruber Adalet ödülüne layık görülmüştür.

Nick Stewart QC (Yönetim Kurulu Başkanı)

Avukat ve Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi (Chancery and Queen's Bench Birimi) İkinci Hakimidir. Geçmişte İngiltere ve Galler Barosu İnsan Hakları Komitesi Başkanlığı (Bar Human Rihts Committee of England and Wales) ve Uluslararası Avukatlar Birliği (Union Internationale des Avocats) başkanlığı görevlerinde bulunmuştur.

Prof. Penny Green (Genel Sekreter)

İngilterede kurulu King's College isimli üniversitenin Hukuk Fakültesinin Araştırma ve Doktora Programlarının Başkanlığını yapmaktadır. Aynı zamanda King's College öncülüğünde Harward Humanitarian Initiative ve the University of Hull ile ortaklaşa kurulan Uluslararası Devlet Suçları İnisiyatifininde (ISCI) Başkanlığını yürütmektedir.

Priscilla Hayner

Geçiş Dönemi Adaleti için Uluslararası Merkez (International Center for Transnational Justice) isimli kurumun kurucularından olan Priscilla Hayner, Hakikat Komisyonları, Geçiş Dönemi Adaleti İnsiyatifleri ve Mekanizmaları konusunda dünyanın önde gelen uzman ve yazarlarından biridir. Ford Vakfı, BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği ve daha pek çok kuruluşa danışmanlık yapmaktadır.

Arild Humlen,

Avukat ve aynı zamanda Norveç Barosu Hukuk Komitesi direktörüdür. Uluslararası medeni hukuk ve insan hakları gibi yargı alanları üzerine çok sayıda yazısı yayınlanmıştır. Norveç'te ki bir dizi üniveritenin hukuk fakültelerinde dersler vermiştir. Oslo Barosunun Sığınma ve Göçmenlik Hukuku Dava Çalışma Grubu Başkanı olarak yaptığı çalışmalardan dolayı Oslo Barosu Onur Ödülüne layık görülmüştür.

Jacki Muirhead

Cleveland Hukuk Firmasının İş Direktörüdür. Daha önce Counsel's Chambers Limited isimli avukatlık odasında şef katip ve Avukatlar Fakültesinde (Faculty of Advocates) Pazarlama Müdürü olarak çalışmıştır. Geçmişte Batı Galler Barosunda da çalışmıştır.

Prof. David Petrasek

Geçmişte Uluslararası Af Örgütü Eski Genel Sekreterine başdanışmanlık yapan Prof. David Petrasek, Kanada'da kurulu bulunan Ottowa Üniversitesi'nde Uluslararası Siyasal İlişkiler alanında Profesör olarak görev yapmaktadır. Uzun yıllar boyunca İnsan Hakları, İnsani Hukuk ve Uyuşmazlıkların Çözümü konularında çalışmalar yürüten Prof. Petrasek aynı zamanda bu çalışma alanları üzerine önde gelen bir uzman ve yazardır. 1990-96 yılları arasında Uluslararası Af Örgütü, 1997-98 yılları arasında Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, 1998-2002 yılları arasında İnsan Hakları Politikası üzerine Uluslararası Konsey ve 2003-2007 yılları arasında da İnsani Diyalog Merkezinde Politika Bölümü direktörü olarak çalışmıştır.

Antonia Potter

İnsani durum, kalkınma, barış yapma ve barış inşaası gibi konular uzmanlık alanlarıdır. Kadın, barış ve güvenlik konularının yanısıra stratejik konularda başta Centre for Humanitarian Dialogue (İnsani Diyalog için Merkez), Avrupa Barışın İnşaası İrtibat Bürosu (European Peacebuilding Liaison Office), Kadın Barışyapıcılar Küresel Ağı (Global Network of Women Peacemakers), MediatEUr ve Uluslararası Federasyon (Terre des Hommes) gibi kurumlara konsültasyon hizmeti vermektedir.

DPI Uzmanlar Konseyi Üyeleri

Dermot Ahern

İrlanda Parlamentosu Eski Üyesi ve Dışişleri Eski Bakanı olarak görev yapmıştır. Dermot Ahern, Hayırlı Cuma Anlaşması ile St Andrews Anlaşmasının müzakere edilip imzalanmasını içeren 20 yıllık İrlanda barış sürecinde çok önemli bir rol oynamıştır. Avrupa Birliği açısından büyük önem taşıyan Lizbon Anlaşmasının en önemli müzakerecilerinden biri olan Dermot Ahern bu özelliğiyle Avrupa Birliği Konseyi seviyesinde de oldukça önemli tecrübelere sahip bir isim olduğunu kanıtlamıştır. 2005 yılında Birleşimiş Milletler Eski Genel Sekreteri Kofi Annan tarafından BM reform konusunda özel temsilci olarak atanmıştır.

Dr Mehmet Asutay

Birleşik Krallık'ta kurulu bulunan Durham Üniversitesinin Uluslararası İlişkiler Bölümünde Ortadoğu, Siyasal İslam Ekonomisi ve Maliyesi alanında öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Temel çalışma alanları Türk ve Kürt siyasal ekonomisi ile islami siyasal ekonomidir. Durham Üniversitesi İslami Maliye Doktora Eğitim Merkezinin Direktörlüğünü yapan Asutay Ortadoğu çalışmaları için Britanya Grubu (BRISMES - British Society for Middle East Studies) ve İslami Ekonomiler için Uluslararası Dernek (IAIE - International Association for Islamic Economics) isimli kurumların onursal saymanı ünvanlarınıda taşımaktadır.

Ali Bayramoğlu

Yazar ve siyaset yorumcusu. Günlük yayınlanan Yeni Şafak gazetesinde köşe yazarlığı yapmaktadır. Akil İnsanlar Heyeti üyesidir..

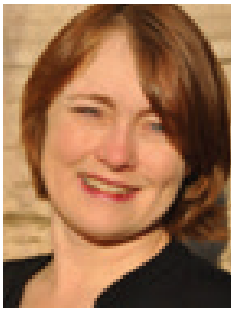

Prof. Christine Bell

Temel uzmanlık alanları Geçiş Dönemi Adaleti, Barış Müzakereleri, Anayasa Hukuku ve İnsan Hakları olan Kuzey İrlanda'lı hukuk uzmanı Prof. Bell, aynı zamanda bu konularda diplomat, arabulucu ve hukukçulara eğitim vermektedir.

Cengiz Çandar

Kıdemli bir gazeteci ve köşe yazarı olan Çandar özellikle Kürt Sorunu üzerinde uzmanlaşmıştır. Bir dönem savaş muhabirliğide yapmış olan Çandar, Türkiye eski Cumhurbaşkanı merhum Turgut Özal'a özel danışmanlık da yapmıştır.

Yılmaz Ensaroğlu

Halen Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA)'da, Hukuk ve İnsan Hakları Koordinatörü olarak görev yapmaktadır. İnsan Hakları Ortak Platformunun Yönetim Kurulu Üyeliğinin yanısıra, İnsan Hakları Gündemi Derneği ve İnsan Hakları Araştırmaları Derneğinin üyesidir. İnsan Hakları İçin Diyalog Dergisininde Genel Yayın Yönetmenliğini yapmaktadır.

Prof. Mervyn Frost

Halen Londra'da kurulu bulunan King College'in Savaş Çalışmaları bölümünün başkanlığını yapmaktadır. Evvelce Durban'da kurulu bulunan Natal Üniversitesinin Siyaset Bölümünün başkanlığını yapmıştır. Geçmişte Güney Afrika Siyaset Çalışmaları Enstitüsü Balkanlığı görevinde bulunan Profesör Frost, İnsan Haklarıve Uluslararası İlişkiler, İnsani Müdahale, Dünya Siyasetinde Adalet, Küresel Yönetimin Demokratikleştirilmesi, Yeni Savaşlar Döneminde Adil Savaş Geleneği ve Küreselleşen Dünyada Etik gibi konularda uzman bir isimdir.

Martin Griffiths

Birleşmiş Milletler eski genel Sekreteri Kofi Annan'a Suriye konusunda baş danışmanlık yapan Martin Griffiths, İnsani Diyalog Merkezi (Centre for Humanitarian Dialogue) isimli kurumun kurucu başkanıdır. İngilterenin diplomasi servisine verdiği hizmetlerin yanısıra sivil toplum kuruluşlarında faaliyet yürütmüştür. Bir dönem Action Aid isimli sivil toplum kuruluşunun başkanlığınıda yapmıştır. Birleşmiş Milletlerin Cenevre Ofisinde İnsani Faaliyetler Bölümünde yönetici, Yine BM'nin New York ofisinde Acil Yardım Koordinatörü yardımcılığı görevlerinde bulunmuştur. Bu görevlerinin yanısıra BM için Büyük Göller (Great Lakes) bölgesinde İnsani Yardım Koordinatörü, Balkanlarda BM Bölgesel Koordinatörü ve BM Genel Sekreteri Asistanlığı görevlerinde de bulunmuştur.

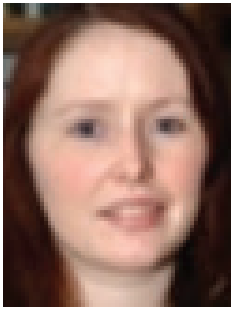

Dr. Edel Hughes

East London Üniversitesi`nde öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır. Uluslararası İnsan Hakları Hukuku ve İnsancıl Hukuk alanında uzman olmakla birlikte özellikle İrlanda'da kişisel özgürlükler, Terörle Mücadele Kanunu/Olağanüstü Hal Kanunu, Uluslararası Ceza Hukuku ve Türkiye'de İnsan Hakları ve Türkiyenin Avrupa Birliği'ne giriş süreci konularıyla ilgilenmektedir. Uluslararası Af Örgütünde araştırmacı olarak çalışmış ve Değişim için İnsan Hakları' nın kurucuları arasında yer almıştır.

Professor Dr Ahmet Insel

Yazarlık ve köşe yazarlığının yanısıra İletişim Yayınları Genel Yayın Yönetmenliği görevini yürütmektedir. Galatasaray Üniversitesi İktisat Fakültesi bölüm başkanlığı görevinde bulunmuştur. Halen Paris 1 Panthéon-Sorbonne Üniversitesinde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

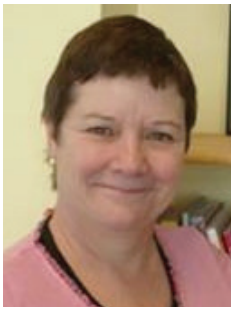

Avila Kilmurray

Kuzey İrlanda Toplum Vakfının (Community Foundation for Northern Ireland) Direktörüdür. Kuzey İrlanda Kadın Koalisyonu isimli siyasi partinin kurucusu olarak Hayırlı Cuma Anlaşmasının müzakere heyetinde partisini temsilen yer almıştır. Toplumsal faaliyetler, kadın hareketleri ve çatışmanın değişimi gibi konularda çok sayıda yazılı eseri vardır. Conciliation Resources (Uzlaşma Olanakları) (Birleşik Krallık'ta kuruludur); the Global Fund for Community Foundations (Toplum Vakıfları için Küresel Fon) ; Conflict Resolution Services Ireland (İrlanda Çatışma Çözümü Hizmetleri) ve the Institute for British Irish Studies (Britanya ve İrlanda Çalışmaları için Enstitü) isimli kurumların yönetim kurulunda yer almaktadır. 1990-94 yılları arasında Ulaşım İşçileri Sendikasında Kadınlardan Sorumlu ilk yetkili olarak görev yapmış, 1994 yılında ise Kuzey İrlanda Toplum Vakfının Direktörlüğüne getirilmiştir. Avrupa Vakfı Merkezi tarafından Yaratıcı Hayırseverlik alanında ki rolü sebebiyle Raymond Georis ödülüne layık görülmüştür.

Joost Lagendijk

Günlük yayınlanan Zaman gazetesi ile İngilizce yayınlanan Today's Zaman gazetelerinde köşe yazarlığı yapmanın yanısıra, İstanbul'da bulunan Süleyman Şah Üniversitesinde AB Kurumları ve bu kurumların politikaları konusunda ders vermektedir. Avrupa'da sınır sorunları, ABD ve AB'nin dış politika stratejileri ve günümüz Türkiyesi gibi alanlarda çok sayıda yazılı eseri mevcuttur. 1998-2009 yılları arasında Hollanda Yeşiller Partisi adına Avrupa Parlamentosu Milletvekili olarak görev yapmış ve bu dönem içinde özellikle Avrupa Birliğinin genişlemesi ve dış politika gibi alanlarda ki çalışmalara yoğunlaşmıştır. Avrupa Parlametosu Türkiye Delegasyonu başkanlığı görevini yapmış, aynı zamanda Parlamento'ya Balkanlar ve Kosova konusunda raportör olarak hizmet vermiştir. 2009-2012 yılları arasında İstanbul Politikalar Merkezine baş danışmanlık yapmıştır.

Dr Salomón Lerner Febres

Peru Hakikat ve Uzlaşma Komisyonu Eski Başkanıdır. Peru Katolik Üniversitesi bünyesinde faaliyet yürüten Demokrasi ve İnsan hakşları Merkezinin başkanı olarak görev yapmaktadır.

Prof. Ram Manikkalingam

Amsterdam Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü'nde misafir Profesör statüsünde görev yapmaktadır. Sri Lanka devlet başkanına barış süreci için en üst düzey danışmanlık yapmıştır. Uzmanlık alanları arasında Çatışma, Çok kültürlülük, Demokrasi gibi konular bulunan Prof. Ram Manikkalingam, Laksham Kadirgamar Stratejik Çalışmalar ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü'nün kurucu üyesi ve yönetim kurulu üyesidir.

Bejan Matur

Türkiye'nin önde gelen şair ve yazarlarından biridir.2012 yılının başına kadar Zaman gazetesinde yazdığı düzenli köşe yazılarında Kürt siyaseti, Ermeni sorunu, gündelik siyaset, azınlık sorunları, cezaevi yazıları ve kadın sorunu gibi konuları işlemiştir. Yapıtları 17 değişik dile çevrilen Matur çok sayıda edebiyat ödülü sahibidir. Diyarbakır Kültür ve Sanat Vakfı Kurucu Başkanlığı görevinde bulunmuştur

Monica McWilliams

Kuzey İrlanda'da kurulu bulunan Ulster Üniversitesinde kadın çalışmaları alanında öğretim üyesi olarak görev almaktadır. 2005-2011 yılları arasında Kuzey İrlanda İnsan Hakları Komisyonu başkanlığı görevini yürütmüş, bu görevi sırasında Kuzey İrlanda Haklar Kanunu hakkında danışmanlık yapmıştır. Kuzey İrlanda'da kurulan Kadın Koalisyonu isimli siyasi partinin kurucularından biridir. Partinin elde ettiği seçim başarısının akabinde Kuzey İrlanda sorunu üzerine yürütülen çok partili müzakerelerde yer alma hakkı kazanmış ve müzakerelere dahil olmuştur. Çok partili müzakereler sonrasında Kuzey İrlanda'ya barış getiren anlaşma olarak bilinen Hayırlı Cuma Anlaşması imzalanmıştır.

Mark Muller QC

Mark Muller Londra merkezli Doughty Street Chambers Hukuk Bürosu'nun ve Edinburg'daki İskoç Avukatlar Birliği'nin kıdemli avukatlarından biridir. Uluslararası kamu hukuku ve insan hakları hukuku alanında uzman olan Muller, Afganistan, Libya, Irak ve Suriye gibi çeşitli çatışma alanlarında uzun seneler çatışma çözümü, arabuluculuk, çatışmasızlık ve iktidar paylaşımı konusunda danışmanlık hizmeti vermiştir. 2005'den bu yana İnsani Diyalog için Merkez (Centre for Humanitarian Dialogue), Çatışma Ötesi (Beyond Borders) ve Inter Mediate (Arabulucu) isimli kurumlara kıdemli danışmanlık yapmaktadır. Harvard Hukuk Fakültesi üyesi olan Muller bir dönem İngiltere ve Galler Barosu İnsan Hakları Komisyonu eski başkanıdır. Kültürel diyalog yoluyla barışı ve uluslararası anlayışı teşvik etme amacıyla İskoçya'da kurulmuş olan Sınırlar Ötesi (Beyond Borders) isimli oluşumun kurucu olan Muller halen BM Siyasal İlişkiler Birimi bünyesinde ki Arabulucular Destek Ekibinde Kıdemli Arabuluculuk Uzmanı olarak görev yapmaktadır.

Giles Portman

Giles Portman Birleşik Krallık ve Avrupa Birliği bünyesinde faaliyet yürütmüş tecrübeli bir diplomattır. Birleşik Krallık Dışişleri Bakanlığı bünyesinde bakanlığın Brüksel, New York ve Prag büroları ile Ankara'da ki Büyükelçilik Misyon ekibinde görev yapmış, Avrupa Birliğinin Dış Faaliyet Servisi Yüksek temsilcisine danışman olarak hizmet etmiş, daha sonra Avrupa Birliğinin Türkiye ve Doğu Komşuluk Bölgeleri Birimi başkanlığına stratejik iletişim konusunda danışmanlık yapmıştır.

Jonathan Powell

Britanyalı eski bir diplomat olan Jonathan Powell, Birleşik Krallık Eski Başbakanı Tony Blair döneminde 1997- 2007 yılları arasında Başbakanlık Personel Daire Başkanlığı görevinde bulunmuştur. 1998 yılında imzalanan Hayırlı Cuma anlaşmasına kadar süren barış görüşmelerinde Birleşik Krallık adına başmüzakereci olarak görev almıştır. Halihazırda Birleşik Krallıkta kurulu bulunan Inter Mediate isimli, devletten bağımsız arabulucuk kurumunun İcra Kurulu Başkanlığını yapmaktadır.

Sir Kieran Prendergast

İngiltere Dışişleri Bakanlığı bünyesinde aralarında Kıbrıs, Türkiye, İsrail, Hollanda, Kenya gibi ülkeler ve ABD'nin New York şehrinin olduğu alanlarda diplomat olarak çalışmıştır. İngiltere'nin Dışişleri ve Milletler Topluluğu Bürosuna (Foreign and Commonwealth Office) başkanlık etmiş, Güney Afrikadaki Apartheid rejimi ve Namibya konuları ile ilgilenmiştir. BM Genel Sekreterliği altında kurulu bulunan Siyasi İşler Bölümüne Barış ve Güvenlik konularında siyasi danışmanlık yapmıştır. BM Genel Sekreterinin Barış ve Güvenlik konulu Yönetim Kurulu toplantılarının düzenleyiciliğini yapmış, Afganistan, Burundi, Kıbrıs, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Doğu Timor gibi bölgelerdeki barış çalışmalarına dahil olmuştur.

Rajesh Rai

1993 yılında İngiltere ve Galler Barosuna kaydolmuştur. İnsan hakları Hukuku, Göçmenlik ve Sığınma hakkı hukuku ile kamu hukuku temel uzmanlık alanlarıdır. Çevre ve çeşitli insani sorunlar üzerine hem Birleşik Krallık hemde dünyanın pekçok yerinde Sivil toplum kuruluşları ve şirketlerle yaptığı çalışmalar aracılığıyla önemli tecrübeler kazanmıştır. HIC isimli Kamerun'da kurulu bulunan Sivil Toplum örgütü ile Uganda'da kurulu Human Energy isimli şirketin kurucusudur. Bir dönem The Joint Council for the Welfare of Immigrants – JCWI – (Göçmenlerin Refahı için Ortak Konsey) isimli kurumun direktörlüğünü yapmıştır. Başta İngiltere ve Galler Barosu İnsan Hakları Komisyonu adına olmak üzere uluslararası alanda özellikle Avrupa, Asya, Afrika, ABD ve Hindistan'da çok çeşitli hukuki konular üzerine seminer ve dersler vermiştir.

David Reddaway

Bir dönem Birleşik Krallık'ın Türkiye ve irlanda Cumhuriyeti Büyükelçisi olarak görev yapan Reddaway bu görevinden önce Birleşik Krallık adına Kanada'da Yüksek Misyon Temsilcisi, Afganistan'da Özel Temsilci, İran'da ise Diplomatik temsilc görevlerinde bulunmuştur. Bu görevlerinin yanısıra İspanya, Arjantin, ve Hindistan'da diplomatik görevler üstlenmiştir. Harvard Universitesi mezunlar grubu mensubu olan Reddaway Etiyopya'da da gönüllü olarak öğretmenlik yapmıştır. Cambridge Universitesinde Tarih, Londra'da Kurulu Bulunan Doğu ve Afrika Öalışmaları Okulunda (School of Oriental and African Studies – SOAS) ise Farsça üzerine eğitim görmüştür.

Prof. Naomi Roht-Arriaza

Amerika Birleşik Devletlerinde kurulu bulunan Berkeley Üniversitesi'nde profesör olarak görev yapmaktadır. Geçiş Dönemi Adaleti, İnsan Hakları İhlalleri, Uluslararası Ceza Hukuku ve Küresel Çevre Sorunları gibi konular uzmanlık alanına girmektedir.

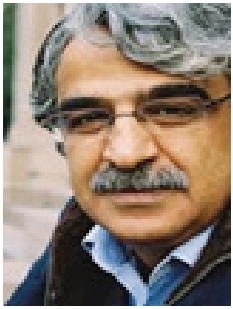

Prof. Dr. Mithat Sancar

Uzun yıllar Ankara Üniversitesi'nde Hukuk Profesörü olarak görev yapan Prof Sancar'ın temel uzmanlık alanları arasında Anayasal Vatandaşlık ve Geçiş Dönemi Adaleti yer almaktadır. Uzmanlık alanlarında çok sayıda yazılı eseri bulunan Sancar Türkiye'de oluşturulan Aki İnsanlar heyetinde yer alan isimlerden biri olmuştur. 2015 yılında yapılan genel seçimlerde Mardin'den miletvekili seçilmiştir.

Catherine Woollard

Catherine Woollard Brüksel'de yaşayan ve bağımsız olarak çalışan bir konsültasyon uzmanıdır. Geçmişte Bağımsız Diplomatlar grubunun Brüksel Ofis Direktörü olarak çalışan Woollard 2008-2014 yılları arasında çatışmanın önlenmesi ve barışın inşaası üzerine çalışan sivil toplum kuruluşlarının oluşturduğu bir ağ olan Avrupa Barış İnşaası İrtibat Bürosu'nun direktörü olarak görev yapmıştır. Conciliation Resources isimli kurumda Siyaset, İletişim ve Karşılaştırmalı Öğrenme Birimi Direktörü, Transparency International isimli kurumda Güneydoğu Avrupa ve Türkiye Kıdemli Program Koordinatörü, Minority Rights Group isimli kurumda Avrupa ve Orta Asya Program Koordinatörü olarak görev yapmıştır. Hükümetlere yolsuzluk konusunda danışmanlık hizmeti vermiş, akademisyen olarakta Birleşik Krallıkta ki kamu kurumu çalışanlarına siyaset bilimi, AB üzerine eğitim ve araştırma, uluslararası politika alanlarında dersler vermiştir.

Prof. Dr. Sevtap Yokuş

Özellikle anayasa hukuku ve insan hakları hukuku alanında yaptığı yayın ve çalışmalarıyla tanınan ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde de avukatlık deneyimi bulunan ProfDr Sevtap Yokuş İstanbul Kemerburgaz Üniversitesi'nde öğretim üyesidir.

Democratic
Progress
Institute

11 Guilford Street
London WC1N 1DH
United Kingdom
+44 (0)203 206 9939
info@democraticprogress.org
www.democraticprogress.org
Twitter: @DPI_UK